
U základů polistopadové sociální politiky

Osud mě přichystal scénář jak z amerického filmu. Stát se „ze dne na den“ z kováře ministrem federální vlády, je spíše románový příběh. Ano, měl jsem mimořádné štěstí, stál jsem u zrodu nového státu, ale současně jsem se měl podílet na tvorbě nové koncepce sociální politiky a politiky trhu práce. Ale upřímně řečeno: měl jsem na to? A opět zapracovala štěstěna. Ten den – bylo to 13. prosince 1989 – vidím před sebou, jako by se to odehrálo včera. Zdeněk Jičínský mně doporučil „jakéhosi“ Igora Tomeše s poznámkou, že by to mohl být dobrý náměstek.

Sekretářka ohlásila docenta Igora Tomeše. Vstoupil menší muž, který s viditelnými rozpaky očekával, o čem bude řeč. Měl jsem výhodu, mohl jsem si o něm přecíst nějaké informace, které narychlo připravil sekretariát. Z počátku nesmělý, ale když viděl, že nejsem naprostý barbar a že o to, co říká, mám opravdový zájem, nesmělost z něho spadla a doslova sypal z rukávu všechno to, co jsem si jen v náznacích představoval, že by mělo být prioritami ministerstva. Ten člověk věděl jak na to, kde vzít lidi, co by měli dělat a kde čerpat z externích zdrojů, třeba i ze zahraničí. V tu chvíli jsem neměl možnost srovnání s jiným návrhem, ale v jeho povídání a v něm samém bylo něco, co mne přesvědčilo. Ale pak mne ještě napadla pořádná otázka: „Myslíte, pane docente, že se dá ministerstvo řídit ve složení ministr a dva náměstci?“ Chvilku se zamyslel, pak se na mne přímo podíval a řekl: „To, pane ministře, záleží na tom, jak vy svou úlohu zvládnete politicky a jak náměstci zvládnou svou odbornou úlohu. Všechno ostatní jsou jen organizační věci.“ Nebylo o čem přemýšlet, rozhodl jsem se ihned – a měl jsem prvního náměstka.

Po nějaké době se náš vztah změnil z úředního v přátelský, nebo spíše kamarádský. Igor to byl, kdo mne provedl úskalími té obrovské změny, kterou otevřelo revoluční nadšení na náměstích, jež nás postavilo na začátek dlouhé cesty, na které bylo nutné od základů změnit ekonomický a sociální systém. Igor byl dobrým organizátorem, učitelem, všemi uznávanou autoritou, dovedl sestavit efektivní týmy ke každé problematice. Hodiny mravenčí práce bez ohledu na pracovní dobu. Bylo to něco, o čem se může dnešním ministrům jen zdát. Byla to nádherná, tvořivá doba, ve které se podařilo prosadit koncepci sociální politiky státu a mnoho zákonů. Byl jsem pozorným žákem, ale na politické scéně také tvrdým prosazovatelem toho, co ministerstvo v sociální politice produkovalo.

Bohužel, takový nápor by vydržel málokdo. Bylo to v Ženevě, seděli jsme proti sobě na pokoji a připravovali jsme mé vystoupení. Cítil jsem, že je mezi námi nějaké napětí, a pak to přišlo. Igor mně se smutným výrazem řekl, že se stále častěji ozývají zdravotní problémy a že je nejvyšší čas z funkce náměstka odejít. To nebyla dobrá zpráva, ani pro ministerstvo, ani pro naši sociální politiku. Nezbyvalo, než Igorovo rozhodnutí respektovat.

To však nijak nezměnilo náš kamarádský vztah a Igor, již bez břemene odpovědnosti, zůstal nadále mým poradcem. Tak tomu bylo i po rozpadu federace, kdy už jsem nebyl ministrem. Často jsme se scházeli při sklence vína a glosovali výkony našich následovníků. Slavili jsme spolu „půlkulatiny“ a „kulatiny“ a vždy se dostavilo mnoho našich spolupracovníků z dob federálního ministerstva. Strávili jsme spolu mnoho hodin v autě, v letadle, v republice i v zahraničí. A nebyla to jen Ženeva, ale třeba také Ukrajina, Lugansk.

Naše časté diskuse nás přivedly k rozhodnutí napsat společnou knížku na téma „federální ministerstvo práce a sociálních věcí od roku 1989 do června 1992“. Asi před rokem mně Igor poslal svou část. Bohužel, už ji spolu nedopíšíme. Igore, příteli, já ji ale dopíšu! Slíbil jsem Ti to.

*Petr Miller,
ministr práce a sociálních věcí ČSSR/ČSFR v letech 1989–1992*